

Počiatky a vývoj majetkov Hozywmezew – Zbudské Dlhé – za čias kráľov Arpádovskej dynastie a Anjouvcov (1268 – 1382)

Daniel Boleš

<https://doi.org/10.54937/nhe.2024.13.2.35-53>

The Origins and Development of the Hozywmezew Estates – Zbudské Dlhé – during the Reigns of the Kings of the Árpád Dynasty and the Anjou Dynasty (1268 – 1382)

Abstract: *When writing the history of towns and villages in Slovakia, Slovak historians have focused on researching the history of settlement. The results of their work provide the foundations on which the history within regions or individual localities can be extended. One such locality is the village of Zbudské Dlhé, whose history dates back to the reign of the Hungarian King Andrew II. At that time, it was a village associated with a large estate, from which villages gradually emerged both in the valley of the Laborec River and in the adjacent Laborec Highlands. One of the important aspects of examining the origins and development of this area is to follow its economic development. This development was based on everyday needs and was governed by its own laws. Hungarian customary law offers an interpretative key to medieval documents. It also allows for the observation of the economic condition of the locality or a defined territory.*

Keywords: *Village – villa. Nobility from Zbudza. Zbudské Dlhé. Estate. Medieval Eastern Slovakia.*

Úvod

Počiatky a vývoj majetkov *Hozywmezew – Dlhé Pole* sú hlavnou témou tohto príspevku. Uvedené majetky sú historicky totožné s dedinou Zbudské Dlhé a okolitými dedinami

Hrabovec nad Laborcom, Radvaň nad Laborcom, Zbudská Belá, Jabloň, Zbudský Rokytov.¹ Zaiste aj iné dediny vznikli na území tohto rozsiahleho majetku, ktorého počiatky siahajú do obdobia vlády Arpádovcov.² Vznikli však oveľa neskôr. Témou počiatku i vývoja majetku *Dlhé Pole* – Zbudské Dlhé – sa zaoberali pri výskume osídlenia vo svojich monografiách už slovenskí historici Ján Beňko³ a Ferdinand Uličný.⁴ Najstaršia písomná zmienka pochádza z roku 1268 a podľa mienky historikov dedina Zbudské Dlhé vznikla pred 13. storočím. Z tohto poznatku vychádzam pri svojich uzáveroch a ďalších premi-
sách v rámci sledovania hospodárskeho rozvoja tejto lokality.

V súvislosti s predpokladanou dobou vzniku sídliska vyvstáva rad otázok. Pri predpoklade, že sídlisko vzniklo pred 13. storočím a bolo v 13. storočí hospodársky rozvinuté; aká bola hodnota pôdy sídliska ako výrobného prostriedku? Z obsahu listiny z roku 1268 je totiž zrejmé, že kráľ daroval „...zem za zásekmi *Hozzywmezew*...“. Bol to majetok a bol presne ohraničený.⁵ Aké bolo príslušenstvo sídliska ako majetku, aký bol jeho rozsah? Či boli aj iné úžitky okrem výnosov z úrody? Za akých podmienok sa sídlisko, predpokladajme slobodných roľníkov, dostalo do vlastníctva kráľa, ktorý ho daroval šľachte? Či šľachtici boli od roku 1268 potomkami Razlouna alebo sa jedná o rozličné šľachtické rody?

Pri hľadaní odpovede na tieto a podobné otázky chcem okrem údajoch zo stredovekých listín využiť i údaje neskoršieho dáta z urbárov v ich vzájomnej komparácii. Tiež využiť poznatky pomocných vied historických ako metrológie či numizmatiky. V neposlednom rade aplikovať normy z uhorského zvykového práva pri interpretácii listín z obdobia 13. – 16. storočia. Cieľom tejto práce je na základe zistení historikov i ekonomicky – právnej analýzy podať obraz o počiatku a vývoji majetkov *Dlhé Pole*, neskôr Zbudské Dlhé v časovom horizonte konca vlády Arpádovcov a v období vlády Anjouovcov.

1. Zmienky o Zbudskom Dlhom – Dlhé Pole – *Hozzywmezew* v prácach slovenských autorov

Tematikou dejín Zbudského Dlhého sa zaoberal historik Ján Beňko, ktorý považuje túto oblasť severného Zemplína za založenú na domácom zvykovom práve. Doba, počas ktorej sa toto právo uplatňovalo pri osídľovaní lesmi pokrytého územia Laboreckej i Ondavskej vrchoviny, siaha po začiatok 14. storočia.⁶ Podľa výsledkov priebežného archeologického výskumu v oblasti rieky Ondavy, sa autor spolu s archeológom Budinským Kričkom domnieval, že i v oblasti rieky Cirochy a v Ondavskej vrchovine možno očakávať stopy slovanského osídlenia pred 13. storočia, prinajmenšom po Zbudské Dlhé.⁷

Spomínaný historik považoval majiteľov Zbudského Dlhého za potomkov Razlouna, medzi ktorých patrili i šľachtici zo Zbudze. Šľachtici zo Zbudského Dlhého boli,

¹ BEŇKO, Ján. *Osidlenia severného Slovenska*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1985, s. 244.

² ULIČNÝ, Ferdinand. *Dejiny osídlenia Zemplínskej župy*. Michalovce: Zemplínska spoločnosť 2001, s. 634.

³ BEŇKO, Ján. *Osidlenia severného Slovenska*, s. 242 – 244.

⁴ ULIČNÝ, Ferdinand. *Dejiny osídlenia Zemplínskej župy*, s. 634.

⁵ „...*super collatione cuiusdam terrae ultra indagines Hozzywmezew* vocate adjacentis per eundem dominum Belam regem Razlou filio Walen propter meritoria eiusdem obsequia facta emanatas metasque et terminos metales eiusdem possessionis Hozzywmezew in se continentes...“ – Magyarország levéltár diplomatikai levéltár (ďalej MNL DL) 658.

⁶ BEŇKO, Ján. *Osidlenia severného Slovenska*, s. 242 – 254.

⁷ BEŇKO, Ján. *Osidlenia severného Slovenska*, s. 242.

podľa jeho mienky, jednou z vetiev tohto rodu.⁸ Túto mienku prevzali aj autori monografie o Zbudzi vydanej v roku 2022.⁹ Rod Kaplyonovcov, predkov šľachticov zo Starého, Nacinej Vsi a ďalších rodov z rodu Bogath-Radvan; považoval za čiastočne slovanského pôvodu.¹⁰ Pri výklade listiny z roku 1268 nevyklúčil možnosť, že popri tejto dedine, azda pôvodne patriacej hradu Brekov či Zemplín, tu mohli byť pred rokom 1250 aj ďalšie sídliská. Doslovne uviedol, že „...v listine z roku 1268 sa síce hovorí len o jednej lokalite, Dlhom Poli...ale nemožno vylúčiť...že, tu nemohli už pred rokom 1250 jestvovať aj ďalšie sídliská...“.¹¹ Treba to chápať v tom zmysle, že – opierajúc sa o údaje z listiny palatína Mikuláša z Góry datovanej do roku 1379, – všetky dediny, ktoré dodnes tu jestvujú a boli súčasťou majetku Dlhé Pole – Zbudské Dlhé, „...už dávnejšie, alebo vznikli na zvykovom práve v 13. a v prvej polovici 14. storočia...“. Opieral sa o výskyt lokalít so slovenskými názvami.¹²

Historik Uličný sa zaoberal otázkou osídlenia lokality o niečo podrobnejšie. Skúmal územie Zemplína v rozmedzí 1200 rokov (6. storočie – 1. štvrtina 18. storočia). Zároveň chcel dať odpoveď na spochybňujúce tézy o starobylosti slovenského národa, ktoré prevládali u maďarských a českých historikoch 19. storočia.¹³ V monografii o Zemplínskej župe sa vyslovil, že Zbudské Dlhé je nepochybne najstaršou dedinou v priľahlej časti doliny Laborca. Dedinu mohli založiť obyvatelia „...pravdepodobne z Ľubiše pred 13. storočím...“.¹⁴ Ako majiteľov dediny Dlhé Pole uviedol šľachticov, ktorí od roku 1268 a v 14. storočí používali jej názov v prídomku. Šľachticov zo Zbudze považuje spomínaný autor za zemepánov dediny od 15. storočia. Jednak sa odvoláva na zmienku z roku 1405, a jednak na výskyt mena Zbudské Dlhé v 16. storočí.¹⁵ V otázke pôvodu šľachty bol autor zdržanlivejší. Vychádzal z faktu, že pri skúmaní vzniku ranofeudálnych panstiev sa stretávame so všeobecným nedostatkom písomných prameňov z 11. – 13. storočia. Odmieta mienky o ich pôvode v kniežacej družine prvých Arpádovcov či ich bavorského pôvodu. Poukazuje však na všeobecne prijaté presvedčenie, že ich pôvod siaha do rodu *Kaplyon*.¹⁶

Obaja autori sa zhodujú v tom, že doba vzniku sídliska siaha pred 13. storočie. Pôvodne sa jedná o slovanskú dedinu. Listinu z roku 1268, ktorá sa nám zachovala iba vo forme regestu, považujú za prvú písomnú zmienku o obci Zbudské Dlhé. Dedina však mohla, podľa ich názoru, jestvovať skôr. Autor Beňko vychádzal z marxistického výkladu dejín, podľa ktorého nie silný jednotlivec alebo príslušník vládnucej triedy je tvorcom histórie ale ľud. Preto sídliská podľa neho nevznikali „...iba v politicky, hospodársky a kultúrne rozvinutých oblastiach krajiny...“ ale nositeľom vývinového procesu osídľovania je „...slovenský ľud...“. V dialektikomaterialistickom chápaní dejín by vlastne osídľovanie súviselo s vývojom spoločnosti, v ktorej práca a výroba je základom vývoja. Preto sú oboje určujúcimi

⁸ BEŇKO, Ján. *Osídlenia severného Slovenska*, s. 243.

⁹ MIŠTÍKOVÁ, Alena. *Zbudza od prvej písomnej zmienky do roku 1774*. In *Zbudza monografie obce* (ed. Martin Molnár), Zbudza: Obec Zbudza 2022, s. 27.

¹⁰ BEŇKO, Ján. *Osídlenia severného Slovenska*, s. 242 – 243.

¹¹ BEŇKO, Ján. *Osídlenia severného Slovenska*, s. 243.

¹² BEŇKO, Ján. *Osídlenia severného Slovenska*, s. 244.

¹³ ULIČNÝ, Ferdinand. *Dejiny osídlenia Zemplínskej župy*, s. 11.

¹⁴ ULIČNÝ, Ferdinand. *Dejiny osídlenia Zemplínskej župy*, s. 634.

¹⁵ ULIČNÝ, Ferdinand. *Dejiny osídlenia Zemplínskej župy*, s. 634.

¹⁶ ULIČNÝ, Ferdinand. *Vývin feudálnych panstiev Sztárayovcov na východnom Slovensku od 13. o 15. storočia*. In *Historica – zborník FF UK*, roč.15, 1964, Bratislava: Slov. Ped. Naklad. 1964, s. 139.

podmienkami na rozvoj výrobných síl a výrobných vzťahov.¹⁷ Z toho vyplýva, že práca a výroba ľudu by bola určujúca pre rozvoj ekonomiky, a tým by oboje dalo aj podobu spoločnosti. Argumentovať prítomnosť národa na istom území jeho prácou, a tým i rozvíjaním hospodárskych vzťahov malo by byť – podľa tohto výkladu dejín – postačujúce. Preto v danej oblasti i napriek nedostatku písomných pamiatok možno predpokladať, že tam dodnes jestvujúce lokality existovali aj v dávnej minulosti, hoci zachované písomnosti sú mladšieho dátá.

Autor Uličný sa opiera pri svojich uzáveroch v otázke doby jestvovania sídlisk o výsledky výskumu archeológie, histórie či jazykovedy teda pri „...*multidisciplinárnom postupe*...“.¹⁸ Autor rozlišuje s ohľadom na výskum osídlenia či skúmame *stav osídlenia* alebo *proces osídlenia*. Pod procesom osídlenia rozumie sledovanie niekoľkostoročného vývoja osídlenia lokality, pri uplatnení multidisciplinárneho postupu. Ak prevládajú písomné pramene, tak je použitá historická metóda. Pri jazykovednej metóde možno usudzovať zo slovenských miestnych názvov, že slovanské obyvateľstvo, ktoré žije na území Slovenska od 6. storočia, v danej lokalite bolo prv než, povedzme, maďarské. A to aj napriek tomu, že správy o týchto názvoch sú z neskoršieho obdobia. Z výsledkov archeologického výskumu autor, napríklad v súvislosti s výskumom osídlenia obce Zbudské Dlhé, uviedol, že v chotári jestvovalo útočiskné hradisko, hoc nebolo podrobnejšie preskúmané.¹⁹ Toto hradisko bolo zaradené k stredovekým hradiskám, aké bolo objavené aj v Brekove.²⁰

Pri určovaní rodovej príslušnosti vlastníkov dediny sa obaja viac menej líšia. Podľa autora Beňka boli šľachtici zo Zbudze potomkami *Razlava*, ktorí sa v prvej písomnej zmienke roku 1268 spomína. Uvedený autor Uličný rozlišoval medzi šľachticmi zo Zbudského Dlhého a zo Zbudze, pričom sa odvolal na všeobecné rozšírené tvrdenie o pôvode šľachticov zo Zbudze. Podľa neho by ich pôvod bol z rodu *Kaplyon*.

Vyššie uvedené poznatky o pôvode sídliska a jeho majiteľoch budú východiskom analýzy majetko – právnej povahy, ktorá je cieľom tohto príspevku.

2. Majitelia majetkov za zásekmi, *Hozywmezew* – Dlhé Pole, v 13. storočí, rozsah majetkov a ich hodnota

Pri skúmaní dejín našich miest a obcí je potrebné brať do úvahy, že zmienky pochádzajú zo stredovekých listín, ktoré sú úradné písomnosti nie kronikárske záznamy. Tieto úradné dokumenty dosvedčujú úradnú prax inštitúcií s ohľadom na uhorské zvykové právo. Preto ich čítať a vykladať je treba v prvom rade v právnom nie historickom či dejepisnom zmysle.

Prvá písomná zmienka z roku 1268 je dodnes uchovaná v odpise z roku 1379 vo forme regestu.²¹ Je isté, že sa šľachtici zo Zbudze preukázali v záležitosti majetku *Dlhé Pole* originálom privilegia z roku 1268 na zhromaždení zemplínskej a užskej šľachty 1. júla

¹⁷ BEŇKO, Ján. *Osídlenia severného Slovenska*, s. 6.

¹⁸ ULIČNÝ, Ferdinand. *Dejiny osídlenia Zemplínskej župy*. Michalovce: Zemplínska spoločnosť 2001, s. 20.

¹⁹ ULIČNÝ, Ferdinand. *Dejiny osídlenia Zemplínskej župy*, s. 634.

²⁰ BUDINSKÝ- KRIČKA, Vojtech. Slovanské osídlenie na východnom Slovensku. In *Študijné zvesti AÚSAV*, č. 6, Nitra: AÚSAV a Slov. arch. spol. SAV 1961, s. 133.

²¹ BEŇKO, Ján. *Osídlenia severného Slovenska*, s. 244.

1347. Menovite to boli Lukáš, syn Mikuláša a Pavol, syn Petra z *Dlhého Poľa*.²² Dovtedy, ako sa zdá, nejestvoval úradný prepis tohto privilégia. Tiež je isté, že Pavol, syn Petra, chcel vytyčiť hranice majetku *Dlhé Pole* 19. apríla 1355 podľa hraníc uvedených v privilégii Bela IV. z roku 1268. Ján II. Druget,²³ ktorý tam bol osobne prítomný, s uvedenými hranicami vôbec nesúhlasil. Za zmienku stojí, že Druget považoval riečku Olšavu za hranicu majetkov hradu Jasenov nie majetkov *Dlhé Pole*, ako tvrdil Pavol. Zrejme Pavol z *Dlhého Poľa* nemal v ruke originál, ale už prepis spomínaného privilégia Belu IV. v privilégii jágerskej kapituly.²⁴ Vytyčovanie hraníc majetkov *Dlhé Pole* v roku 1355 spísala takisto jágerská kapitula. Túto listinu predložil palatínovi Gal, syn Pavla zo Zbudze, pritom uvedeného Pavla, syna Petra z *Dlhého Poľa* označil za svojho otca. Takže Pavol, syn Petra z *Dlhého Poľa*, bol vlastne šľachtic zo Zbudze.²⁵

Ponajprv si všimnime počiatky rodu, ktorý dal meno súčasnej obci Zbudské Dlhé. Je isté, ako sa zmieňuje historik Uličný, že šľachtici zo Zbudze, ako to i potvrdili pred palatínom v roku 1409, získali majetok Zbudza od kráľa Bela IV.²⁶ Možno predpokladať, že ich predkovia, ktorí dostali za zásluhy majetok v čase panovania Belu IV., už od jeho korunovácie v roku 1235; museli byť či už jeden alebo viacerí najmenej 24-roční. To bol zákonný vek, v ktorom mohol majetný človek právoplatne spravovať svoj majetok sám bez opatrovníka. Toto môžem predpokladať na základe vtedy platného zvykového práva v Uhorsku, podľa ktorého nemohol nik zo šľachticov platne nadobudnúť nehnuteľný majetok, ak nedovršil 24 rokov.²⁷

V listine jágerskej kapituly z roku 1301 je zmienka o istom Bodislavovi, ktorý bol otcom Petra a Ladislava zo Zbudze.²⁸ Z obsahu listiny je jasné, že Jakov, syn Jakova z rodu *Kaplyon*, daroval Ladislavovi a Jánovi, synovi Petra zo Zbudze, časť územia majetku Staré, ktoré sa nachádzalo v susedstve *Nižnej*²⁹ Zbudze. Peter sa nespomína, ale iba jeho syn Ján, takže buď bol nemocný alebo už nebol medzi živými. Ján v tom čase musel mať aspoň 24 rokov ale nie menej. Preto sa musel narodiť okolo roku 1277, alebo skôr. Okrem Jána mal Peter aj syna Pavla.³⁰ Takže Ján bol starší. Predpokladám, že v čase narodenia Jána mohol mať Peter, jeho otec, aspoň 19 rokov,³¹ a mohol sa narodiť okolo roku 1258. Pravda, Peter mohol mať 24 rokov až v roku 1282. Petrov mladší brat Ladislav sa mohol

²² „...*praedictum originale privilegiumLucasius filius Nicolai et Paulus filius Petri de praedicta Hozzimezev..demonstrassent...*“.
MNL DI 658.

²³ O Jánovi II. Drugetovi. – LENČIŠ, Štefan. *Šľachtický rod Drugetovcov z Humenného*. Humenné: MO MS a VOS, s. 2003, s. 22 – 31.

²⁴ „...*in xta ostensionem Pauli filii Petri actoris et in aliqua parte secundum continetiam saepedicti capituli hoc modo reambulassent...*“.
– MNL DI 658.

²⁵ „...*patrem et patruelos suos...Paulum filium Petri et alios ...*“ – MNL DI 658.

²⁶ ULIČNÝ, Ferdinand. *Dejiny osídlenia Zemplínskej župy*, s. 631.

²⁷ WERBŐCZI Stephanus: *Opus tripartitum*, Pars. I, titulus 111. In *Corpus iuris Hungarici seu decretum generale in chlyti regni Hungariae partiumque eidem adnexarum*. Tom. I., Tyrnaviae: Typis Academicis per Io. Horman 1696, s. 57 – 58.

²⁸ NAGY, Gyula. *A nagymibáhyi és sztárai gróf Sztáray család oklevéltára. I.* Budapest: gróf Sztáray Antal kiadja 1887, č. 32, s. 37.

²⁹ ULIČNÝ, Ferdinand. *Dejiny osídlenia Zemplínskej župy*, s. 632.

³⁰ TÓTH, Ildikó Éva. *Anjou–kori Oklevéltár. XV. 1331*. Budapest–Szeged: Gulipán Infó Kft., 2004. č. 311, s. 178.

³¹ WERBŐCZI Stephanus. *Opus tripartitum*, Pars. I, titulus 111, s. 57 – 58.

narodiť až po roku 1258. Keďže Peter a Ladislav už „...*od chlapčenských čias...*“³² stáli v službách Jakova, obaja mohli mať najmenej 14 rokov a boli v službách pážat. V ich prípade by to znamenalo, že od roku 1272/73 stáli v službách Jakova, syna Jakova. V tom čase bol Jakov zemplínsky komes a jeho brat Andrej Užský. Od roku 1273 Jakovi patrilo tiež rozsiahle územie majetku Staré, ktoré sa nachádzalo v susedstve Zbudze.³³ Po dovŕšení zákonného veku 24 rokov mohli obaja synovia Bodislava zdediť otcov majetok, čo sa mohlo udiť najskôr až po roku 1283, kvôli mladšiemu Ladislavovi. V prípade, že ich otec žil, mohli ho mať v držbe nepodelený. V roku 1317 sa spomína Ladislavov syn Mikuláš, ktorý sa mohol narodiť po roku 1278, ale za čias palatína Boršu Holého okolo roku 1315 bol zavraždený vo svojom dome. Preto tiež musel mať 24 rokov a viac, lebo bol zavraždený „...*vo svojom dome...*“, teda zdedenom. Čo v tomto prípade aj súhlasí, mohol mať po 30-tke. Na základe týchto odhadov sa možno domnievať, že ani Peter a ani Ladislav nemohli dostať od kráľa majetok Zbudza, keďže nemali zákonom určený vek. Mohol to byť až ich otec Bodislav. Ak Peter bol jeho najstarší syn, tak v čase narodenia mohol mať Bodislav najmenej 19 rokov. Takže sa mohol narodiť okolo roku 1238 a skôr. Tak by bol schopný, podľa zvykového práva, nadobúdať majetok od roku 1262 a skôr. Preto možno predpokladať, že Bodislav dostal majetok Zbudzu od kráľa Belu IV. medzi rokmi 1235 – 1262.

Keby predsa len Bodislav mal aj starších synov a jeho rok narodenia by sa musel posunúť hlbšie do minulosti, na veci nič nemení, že hornou hranicou donácie Zbudze je rok 1262. O pár rokov neskôr, v roku 1268, dostal za zásluhy zem za zásekmi, *Dlbe Pole* Radoslav, syn Valena.³⁴ Ak by mali byť šľachtici zo Zbudze a z *Dlhého Poľa* príbuznými, čiže Bodislav s Radoslavom by boli bratmi, je na mieste otázka, prečo by kráľ daroval majetok každému bratovi osobitne. Zvyčajne pri donácií jednému zo súrodencov sa spomínali aj ostatní zo súrodencov obdarovaného šľachtica. Bolo to preto, lebo v súlade so zvykovým právom všetci súrodenci mali právo sukcesie a podobne aj ich potomkovia. V prípade, keby jeden z nich umrel bez mužského potomka, neprípadol by majetok korune, ale bratovým potomkom. Majetok získaný od kráľa nemohol šľachtic v prípade, že mal súrodencov, scudzit' bez ich vedomia a súhlasu kráľa. Po získaní majetku *Dlhé Pole* zrejme Radoslav pôvodom z Halície sa usiloval o zveľadenie majetku a povolal nových roľníkov z Halície spomedzi *Ruthenov*. Tak si možno vysvetliť prítomnosť Ruthenov na majetku Zbudské Dlhé.³⁵

V blízkosti majetkov *Dlbe Pole* sa nachádzal majetok *Gyepuel*, ktorý uznal Ladislav IV. v roku 1283 Petrovi, synovi Petra zvaného Petene za jeho dedičný.³⁶ V roku 1314³⁷ došlo, podľa svedectva veľkoveľkokaradínskej kapituly, k výmene majetkov medzi spomínaným

³² „...*ob meritoria servitia quae Ladislaus et Petrus supradicti eidem magistro Jakov a primaevis pueritiae suae temporibus...*“ – NAGY, Gyula. *A nagymihályi és sztárai gróf Sztáray család oklevéltára*. I., s. 38.

³³ NAGY, Gyula. *A nagymihályi és sztárai gróf Sztáray család oklevéltára*. I., č. 13, s. 13.

³⁴ ULÍČNÝ, Ferdinand. *Dejiny osídlenia Zemplínskej župy*, s. 634.

³⁵ MNL DI 658.

³⁶ SZENTPÉTERY, Imre. *Az Árpád-házi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke*. Regesta regum stirpis Arpadianae critico diplomatica. II. kötet 2 – 3 füzet. Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia, 1961, č. 3258, s. 323.

³⁷ NAGY, Gyula. *A nagymihályi és sztárai gróf Sztáray család oklevéltára*. I., č.67, s. 103.

Petrom a šľachticmi z Michaloviec. Vavrinec, syn Andreja z Michaloviec, výmenou za polovicu majetku Blatné Revištie,³⁸ a Brekov získal od Petra Zbudzu a Hozdov.³⁹ Predtým, v roku 1307 došlo k výmene majetkov Myslina, Blatné Revištie a Brekov.⁴⁰ Túto listinu, ktorá sa zrejme dodnes nezachovala, v tom čase mali vo svojom archíve potomkovia Vavrince z Michaloviec.⁴¹ Šľachtici z Michaloviec sa dostali do vlastníctva Zbudze výmenou majetkov s Petrom synom Petra zvaného Petene. Neskôr sa Peter postavil proti kráľovi Karolovi, ktorého chcel zabiť, najprv sám, a potom prostredníctvom najatého vraha. Spolu s palatínom Kopasom (Borša Holý) zosnovali sprisahanie, pričom na prelome rokov 1316 – 1317 sa usilovali o zvrhnutie kráľa Karola a korunu chceli dať haličskému kniežat'u Andrejovi alebo Levovi.⁴² Možno teda predpokladať, že majiteľom hradu Jasenov, ako sa neskôr začal majetok *Gyepuel* označovať,⁴³ bol Peter, syn Petra zvaného Petene. Prinajmenšom po roku 1283 získal Peter i majetok *Dlhé Pole*. Keďže šľachtici zo Zbudze už neboli v roku 1314 majiteľmi Zbudze, možno predpokladať, že došlo k výmene majetkov Zbudza a *Dlhé Pole* pred týmto rokom. Túto výmenu mohli urobiť Ladislav syn Bodlislava a Ján syn Petra niekedy medzi rokmi 1301 – 1314.

Majiteľom majetku *Dlhé Pole* bol pred rokom 1268 kráľ, ktorý by ho nemohol darovať, keby patrilo niekomu inému. Kráľ získal výlučné vlastnícke právo na územie za zásekmi po roku 1110/1113, kedy bola kráľom Kolomanom právne zrušená funkcia nitrianskeho údelného kniežat'a.⁴⁴ V oblasti Zemplína však mal kráľ riadnu právomoc stále, keďže toto územie sa nachádzalo mimo údelného kniežatstva. Preto mohol zakladať dediny – *villa*, a tým získavať príjmy z pôdy. Kráľ potom tento majetok daroval v roku 1268 Radoslavovi, synovi Valena. Ďalším majiteľom majetkov *Dlhé Pole*, neskôr Zbudské Dlhé, bol zrejme Peter, syn Petra zvaného Petene, vlastník susedného majetku *Gyepuel*. V roku 1312 získal i susedný majetok Pichné a vlastnil i Ohradzany.⁴⁵ Kedy a za akých okolností získal Peter majetky *Dlhé Pole*, nevedno.

Rozsah majetku *Dlhé Pole* možno zistiť z ohraničeného územia majetku uvedené v privilegiiu Belu IV. z roku 1268.⁴⁶ Tvorili ho riečky Oľšava a Výrava a hrebeň vrchov medzi prameňmi oboch riek a riečky Krosná, Stredná, Jedľovec a rieka Laborec. Dnes by sa jednalo o územie približne o rozlohe 13000 ha (103 popluží). Toto rozsiahle územie bolo zrejme vydedené podľa vtedajších zvyklostí z väčšieho celku, ktorý sa označoval ako *Gyepuel*. Pri hraničnom spore Ján II. Druget tvrdil, že Oľšava je hranicou majetku hradu

³⁸ ULIČNÝ, Ferdinand. *Dejiny osídlenia Uzskej župy*. Prešov: FF UPJŠ 1995, s. 40 – 41.

³⁹ NAGY, Gyula. *A nagymihályi és sztárai gróf Sztáray család oklevéltára. I.*, č. 36, s. 43.

⁴⁰ NAGY, Gyula. *A nagymihályi és sztárai gróf Sztáray család oklevéltára. I.*, č. 264, s. 435.

⁴¹ NAGY, Gyula. *A nagymihályi és sztárai gróf Sztáray család oklevéltára. I.*, č. 264, s. 435.

⁴² KÁDÁR, Tamás. Egy megkésétt tartományuraság -építési kísérlet a XIV: század eleji Magyarországon Petenye fia Péter pályája. In *A Herman Ottó Múzeum évkönyve*. (ed. Szolyák Péter Csengeri Piroksa), Miskolc: a miskolczi Herman Ottó Múzeum 2017, s. 103 – 105.

⁴³ SEDLÁK, Vincent. *Regesta diplomatica necnon epistolaria Slovaciae*. Tom. II., Bratislava: SAV 1987, č. 276, s. 137.

⁴⁴ STEINHÜBEL, Ján. *Nitrianské kniežatstvo – počiatky stredovekého Slovenska*. Bratislava: Vyd. Veda SAV a vyd. Rak 2004, s. 325 – 328.

⁴⁵ ULIČNÝ, Ferdinand. *Dejiny osídlenia Zemplínskej župy*, s. 367, 397.

⁴⁶ „...super collatione cuiusdam terrae ultra indagines Hozzywmezew vocate adiacentis per eundem dominum Belam regem ...emanatas metasque et terminos metas eiusdem possessionis Hozzywmezew in se continentes ...“. – MNL DI 658.

Jasenov.⁴⁷ Odvolával sa na privilégium z roku 1283, v ktorom je uvedené, že kráľ Ladislav IV. uznal „...majetok Gyepuel...v hraniciach a medzjach, ako ich kedysi vymedzili jeho kráľovskí predkovia ...“, ako dedičný majetok Petra, syna Petra zvaného Petene.⁴⁸ Dedina *Dlhé Pole* zrejme bola založená ako súčasť majetku *Gyepuel* za vlády kráľa Ondreja II.(1204 – 1235), keď už za vlády Bela IV. bola samostatne jestvujúcim majetkom. Možno predpokladať, že sa územie v doline rieky Laborec od ústia riečky Výrava začalo klčovať za vlády kráľa Ondreja II. a postupne sa zakladala dedina. Zrejme do roku 1268 sa postupne vytvorili usadlosti po oboch stranách rieky Laborec až po prítok Brestovského potoka. Toto územie označil Ján IV. Druget za územie patriace Galovi, ako majetok *Dlhé Pole*. Pri spomínanom spore si Gal mohol ponechať aj dedinu Brestov, ale Hrabovec si nárokoval Druget, lebo bol za riekou Laborec.⁴⁹ Takže na úzkom páse rovinky od ústia riečky Výrava až po ústie Brestovského potoka, v dĺžke asi 7 km, bol založený za čias kráľa Ondreja II. majetok *Dlhé Pole*.

Podľa zvykového práva kráľ daroval šľachticovi majetok, na ktorom sa nachádzalo aspoň 32 usadlostí. Neskôr tento obyčaj platil pre palatína, ktorý nemohol udeliť viac než 32 usadlostí, ale aspoň 32.⁵⁰ Možno preto usudzovať, že Radoslav, syn Valena, nedostal iba lesy a hory, ale aspoň 32 usadlostí s poľami, lúkami a pastvinami. Roľníci, okrem obrábania poľí, sa venovali chovu ošípaných. Preto si prenajímali od šľachty lesy.⁵¹ Pri určovaní hodnoty majetku *Dlhé Pole* tu využijeme rozsah určený Jánom IV. Drugetom, výmeru pôdy na základe výmery pôdy z čias urbára a existenciu lesa tzv. *silva major* pre účely chovu ošípaných. Predpokladám, že v dedine jestvoval drevený kostol.

Pri zavedení urbára 30. mája 1774 sa na majetku Zbudské Dlhé nachádzalo 8 usadlostí.⁵² Ako akosť pôdy bola určená 3. trieda, preto na jednu usadlosť pripadlo 24 jutár a na lúku 8 jutár. V akom rozsahu sa myslí jutro, uvedené nie je, ale zrejme sa jednalo v prípade ornej pôdy o jutro 1200 štvorcových siah (□) alebo 1300 □ a v prípade lúk 900□. Keďže pre úrodnejšie polia sa vymeriavalo jutro 1200□ a pre menej úrodnejšie 1300□, z obsahu urbára zdá sa, že tak z jednej ako i z druhej skupiny boli polia roľníkov zastúpené. Pri rátaní s jutrom 1200□ si možno všimnúť, že jeho rozloha bola 1/2 z kráľovského jutra. Tiež treba počítať s úbytkom usadlostí v priebehu stáročí. Na druhej strane vlastník viedol evidenciu rozsahu pôdy, preto možno predpokladať, že pri vytváraní usadlostí v čase urbára sa snažili vlastníci dosiahnuť maximum pôdy, za ktorú by poddaní odvádzali dávky. Celkový rozsah ornej pôdy podľa urbára tvoril 192 jutár. Pri lúkach po prevedení

⁴⁷ „...a dicto fluvio Laborcz incipiens simulcum eodem rivulo Olszawizę a plaga occidentali adiacenti usque ad eandem possessionem Bela ab undique iuxta continentiam praeallegatarum litterarum sepaedicti Capitula Agriensis usque ad dictum fluvium Wyrwawizę et cum eodem fluvio Wyrwa usque ad prae taxatum fluvium Laborcz et deinde praetactum fluvium Laborcz transeundo infra dictum primum locum... non eiusdem Pauli metas vera signa esse sed penitus et per omnia suas metas et possessiones inibi existentes ab antiquo...“. – MNL DI 658.

⁴⁸ „...sub terminis et distinctionibus, quibus temporibus progenitorum suorum regalium distincta fuisset...“. – MNL DI 658.

⁴⁹ „...Laborcz super ipsum locum ubi praelibatus fluvius Wyrwa caderet in ipsum Laborcz incipiendo super eundem Laborcz supra tendens venisset ad quendam gurgitem seu rivulum ubi ipse caderet in ipsum Laborcz. Per eundem gurgitem ascendendo versus partem orientalem pervenisset ad caput eiusdem et abhinc ad eandem plagam ipsum montem ascendendo per berbch eiusdem montis declinasset ad partem meridionalem et versus ipsam plagam in silvis densissimis colles et valles gironalendo pervenissent ad priorem locum videlicet ad praedictum Laborcz...“. – MNL DI 658.

⁵⁰ Možno to vidieť z donácie pre Štefana Usza z roku 1624. – Štátny archív Prešov (ŠA), fond Usz, CXII, nr. 2.

⁵¹ MNL Df 222035.

⁵² Urbár Dlhého Poľa – <https://archives.hungaricana.hu/hu/urberi/view/zemplen-izbugyahosszumezo/?document=1&pg=32&bbox=-231%2C-2669%2C2607%2C-1102>

z 900□ na 1200□, na každú usadlosť by pripadlo 6 jutár. V urbáre sa uvádza 64 jutár pre lúky, ale po prevedení na 1200□ by to predstavovalo 48 jutár. Tiež treba spomenúť klčoviská o rozsahu 9 ½ jutra. Ak rozlohu vyjadrenú v jutre o 1200□ prevedieme na kráľovské jutro, potom na ornú pôdu by bolo vyčlenených 100 a na lúky 24 jutár kráľovskej miery. V stredoveku podľa výšky platenia terragia, teda ¼ hrivny môžeme rátať 10 jutár na usadlosť z ornej pôdy a 1 jutro na lúku. Podľa tohto odhadu by sa nachádzalo na majetku *Dlhé Pole* asi 11 usadlostí.

Podobne i v prípade Brestova v urbári bolo určených 228 jutár pre ornú pôdu a 95 pre lúky po prevedení na 1200□ asi 71 jutár. Pri počítaní na kráľovské jutro by celkove bolo v chotári Brestova 114 jutár ornej pôdy a 35 jutár lúk. Podľa prepočtu na stredoveké pomery by celkový rozsah 149 jutár znamenal asi 14 usadlostí. V prípade Hrabovca nad Laborcom by výmera 294 jutár polí a 98 jutár lúk, podobným spôsobom počítania predstavovala rozlohu 142 jutár kráľovskej miery ornej pôdy a 36 jutár kráľovskej miery pre lúky. V stredoveku by tento rozsah znamenal asi 16 usadlostí. Z roku 1375 pochádza údaj o počte usadlostí v tejto dedine v počte 14. V priemere by sa v tom čase mohlo nachádzať na území po oboch brehoch Laborca od ústia Výravu po Brestovský potok asi 39 usadlostí.

Výpočet hodnoty majetku *Dlhé Pole* pre rok 1268:

39 usadlostí /1 usadlosť po ½ hrivne ročne/ = 19 ½ hodnota majetku	195 hrivien
V intraviláne 39 sesí 39 jutár	39 hrivien
V extraviláne 390 jutár pôdy 2 poplužia 90 jutár	15 ✘
lúky 39 jutár	9 ¾ ✘
les „silva maior“ 2 poplužia 92 /cena 39 prasiat/	97 ✘
kostol – drevený /na základe počtu usadlostí/ <i>sine sepultura</i>	2 ¼ ✘
ostatná pôda, lesy, pasienky 10 popluží 100 jutár	32 ✘
16 popluží 60 jutár = 2460 jutár /2066 ha/	195 ✘

V tom čase sa užívala stará uhorská hrivna, ktorá bola ľahšia než Budínska. Na sklonku vlády kráľa Belu IV. sa 1 hrivna vykupovala za 440 denárov.⁵³ Pri tejto kalkulácii by sa jednalo o výnosný majetok, lebo každé jutro stálo 34 denárov. Ešte na sklonku vlády kráľa Karola Róberta sa bežne cena jutra pohybovala okolo 12 viedenských „malých“ denárov.⁵⁴ Na sklonku vlády kráľa Belu IV., by sa hodnota denára voči viedenským „malým“, ktoré sa hojne používali až za kráľa Ladislava IV.; pohybovala v pomere 20:15.⁵⁵ Takže hodnota jutra sa v roku 1268 pohybovala okolo 9 denárov. V tom prípade by sa rozsah majetku *Dlhé Pole* pri hodnote 195 hrivien striebra rovnal 9533 jutrám alebo 63 poplužiam.

Keď majetok získal v roku 1268 Radoslav a založil dedinu Radvaň, pokračovalo postupné klčovanie a zakladanie dedín po rieke Bela. Možno to usudzovať z faktu, že

⁵³ HÓMAN, Bálint. *Magyar pénztörténet 1000 – 1325*. Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia. 1916, s. 325 – 327.

⁵⁴ NAGY, Imre. *Anjoukori okmánytár. Codex diplomaticus Hungaricus Andegavensis. IV. (1340 – 1346)*, Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia 1884, s. 99.

⁵⁵ Porovnanie hodnoty uhorskej mince razenej za kráľa Belu IV. – HÓMAN, Bálint. *Magyar pénztörténet 1000 – 1325.*, s. 345 a hodnoty viedenských „malých“ denárov. – Tamtiež, s. 385.

Ján II. Druget v roku 1355 tvrdil, že územie ním nazývané *Belamezew – Pole Bela* a s ním i dedina Bela, začína od sútoku riečky Olšavice a Laborca až k riečke Výrava. Preto sa bralo toto územie okrem „...vrchov a hustých lesov či neobývatel'né územia, ktoré od pradávna neboli ažda obývané...“;⁵⁶ pri oceňovaní majetku, a pritom sa jeho rozsah odhadoval na 50 popluží.⁵⁷ Majetok Radvaň dosahoval úctyhodných 25 usadlostí. Vieme, že bola tam postavená drevená cerkev. Na rieke Laborec bol postavený mlyn a tiež i mlyn v Hrabovci. Po roku 1283 celkový majetok *Dlhé Pole* obsahoval asi 74 usadlostí, dva kostoly a dva mlyny.

Výpočet hodnoty majetku *Dlhé Pole* po roku 1283.

74 usadlostí /1 usadlost' po 1/2 hrivne ročne/ = 37
 mlyn *subtus* = 1
 mlyn *desuper* = 1/2 hodnota majetku 385 hrivien

V intraviláne 74 sesí	74 jutár	74 hrivien
V extraviláne 740 jutár pôdy	4 poplužia 140 jutár	18 1/2 1/2
lúky	74 jutár	18 1/2 1/2
lesy „silva maior“	3 poplužie /cena 60 prasiat/	150 1/2
kostol – drevený /na základe počtu usadlostí/ <i>sine sepultura</i>		2 1/2 1/2
cerkev – drevená <i>sine sepultura</i>		1 1/2 1/2
mlyn <i>subtus</i>		10 1/2
mlyn <i>desuper</i>		5 1/2
ostatná pôda, lesy, pasienky	35 popluží 1 jutro	106 1/2
43 popluží 139 jutár = 6589 jutár /5534 ha/		385 1/2

Za vlády Ladislava IV. sa v Uhorsku používala „t'ážšia“, a to Budínska hrivna a vykupovala sa za 480 denárov. Hodnota majetku by sa podľa tejto kalkulácie pohybovala okolo 28 denárov za jutro. V porovnaní s denármi Belu IV. v kurze 10:8 by sa cena jutra pohybovala okolo 24 denárov za jutro. Možno predpokladať, že sa i nový majiteľ Peter, syn Petra zvaného Petene, usiloval zveľadiť svoj majetok. Do roku 1301 možno predpokladať nárast usadlostí založením dediny Bela, a tým nárast hodnoty majetku.

3. Majitelia majetkov v 14. storočí, majetkové deľby, zakladanie dedín a ich úžitkovosti a príslušenstvo

Možno predpokladať, že vlastníkmí majetkov *Dlhé Pole* po roku 1314 boli šľachtici zo Zbudze. Nie je však jasné, ako sa nimi stali. Ako som sa už zmienil, vlastníkmí majetku Zbudza sa v roku 1314 stali šľachtici z Michaloviec. Menovite ho získal Vavrinec syn Andreja spolu i s majetkom Hozdov. Majetok Hozdov, alebo jeho časť držal podľa mienky

⁵⁶ „...propter montes alpesos et silvarum densitates necnon terras inhabitabiles quae ab antiquo fortassis nunquam fuisset habitatae...“ – MNL D1 658.

⁵⁷ „...Hozzywmezew et terram litigiosam ad quinquaginta aratra...“ – MNL D1 658.

historika Uličného začiatkom 14. storočia Peter zvaný Petene.⁵⁸ Listina o zámene majetkov z roku 1314 sa zachovala v regeste, teda bližšie podrobnosti nie sú. Je však isté, že obidva majetky boli vymenené za majetok Brekov spolu i s hradom.⁵⁹ Majetok Brekov s hradom a majetok Myslina, sa dostali do vlastníctva šľachticov z Michaloviec v roku 1307 za polovicu majetku Blatné Revištie.⁶⁰ Ak majetky Brekov vymenil Vavrinc z Michaloviec v roku 1314, potom i polovica majetku Revištia zrejme patrila Vavrincovi. Možno to usúdiť aj z toho, že pri deľbe majetkov Vavrinc majetky Zbudzu a Hozdov nechcel pripustiť, aby boli rozdelené medzi ním a jeho bratmi Jakovom a Michalom.⁶¹ Je to nezvyčajné, lebo otcov majetok sa mal podeliť medzi synov rovnako a Vavrinc si sám nárokoval na predmetné majetky.

Tiež je isté, že zámene majetkov v roku 1314 sa udiala medzi Vavrincom a Petrom synom Petra zvaného Petene, ktorý vymenil Zbudzu za Brekov. Možno sa preto domnievať, že šľachtici zo Zbudze vymenili predtým s Petrom niektorý z jeho majetkov za Zbudzu. Tým majetkom bolo *Dlhé Pole*. Svedčí o tom i skutočnosť, ktorú Ján IV. Druget uviedol pri vytyčovaní hraníc majetku *Dlhé Pole* v roku 1375. Za čias kráľa Karola dostali jeho predkovia hrad Jasenov, ku ktorému patrili i majetky okolo majetku *Dlhé Pole* zahrnuté „...v jednom okruhu hraníc a dookola boli vyznačené hranice, ale zo strany majetku *Dlhé Pole*, neboli žiadne hranice...“⁶² Ukázal pritom hranice majetku *Dlhé Pole*, ktorý užívali Gal a jeho služobníci. Podľa toho by majetok *Dlhé Pole* bol osobitne vyčlenený z veľkého územia, na ktorom postupne vznikli dediny Radvaň, Belá a ďalšie. Pravdivosť slov Jána IV. Drugeta o darovaní majetku hradu Jasenov potvrdzuje regist darovacej listiny z roku 1317.⁶³ O rozsahu majetku Jasenov sa dá pochybovať, podľa dedín, ktoré sa v listine z roku 1317 uvádzajú. Spomína sa, okrem iných dedín aj Zubné, ktoré bolo zrejme v tom čase najsevernejšie sa nachádzajúca majetková súčasť hradu Jasenov. Možno to tvrdiť aj napriek tomu, že viaceré dediny sa v predmetnej donácii dodnes nepodarilo identifikovať.⁶⁴ O tom, že Gal sídlil v dedine, dosvedčuje jeho predikát, ktorý užíval. Najdôležitejším svedectvom Jána IV. Drugeta je opis hraníc majetku *Dlhé Pole*, ktorý Gal podľa neho vlastnil. Územie ohraničovala riečka Výrava, ktorá ústí do rieky Laborec, potom samotná rieka Laborec a „istý prítok“, na severe. Tiež vrch, v blízkosti ktorého má neznámy potok prameň a pásma „...hustých lesov ... kopce a doliny...“ tiahne sa na juh až k riečke Výrava.⁶⁵ Pri pohľade na

⁵⁸ ULIČNÝ, Ferdinand. *Dejiny osídlenia Uzskej župy*, s. 87.

⁵⁹ NAGY, Gyula. *A nagymihályi és sztárai gróf Sztáray család oklevéltára*. I., č. 36, s. 43.

⁶⁰ NAGY, Gyula. *A nagymihályi és sztárai gróf Sztáray család oklevéltára*. I., č. 264, s. 435.

⁶¹ NAGY, Gyula. *A nagymihályi és sztárai gróf Sztáray család oklevéltára*. I., č. 67, s. 102.

⁶² „...essent sub una inclusione metarum et in circuitu earundem metas haberent evidentes sed a parte possessionis Hozzywmezew a tempore quo suis praedecessoribus per quondam serenissimum regem dominum Karolum praedictum castrum Jezew esset condonatum nunquam aliquae metae seu metales extitissent distinctiones.“ – MNL DI 658.

⁶³ SEDLÁK, Vincent. *Regesta diplomatica necnon epistolaria Slovaciae*. Tom. II., č. 276, s. 137.

⁶⁴ Jedná sa o dediny „...Vadna, Papfalva, Tamkafalva, Prepkafalva, Plmpnafalva, ...Kepla...Halatskafalva...“. – SEDLÁK, Vincent. *Regesta diplomatica necnon epistolaria Slovaciae*. Tom. II., č. 276, s. 137; KÁDÁR, Tamás. *Egy megkészt tartományuraság-építési kísérlet a XIV: század eleji Magyarországon Peteny fia Péter pályája*, s. 110; Podľa historika Beřka by *Papfalva* – Papina jestvovala v blízkosti Humenného a bola svedectvom o existencii hradiska na Brekove. – BEŇKO, Ján. *Osídlenia severného Slovenska*, s. 251; Podľa autora Uličného i keď je o nej pomerne dost zmienok, je ťažké ju lokalizovať a zrejme sa nachádzala pri Hankovciach. – ULIČNÝ, Ferdinand. *Dejiny osídlenia Zemplínskej župy*, s. 384.

⁶⁵ „...ubi praelibatus fluvius Wyrwa caderet in ipsum Laborcz incipiendo super eundem Laborcz supra tendens venisset ad quendam gurgitem seu rivulum ubi ipse caderet in ipsum Laborcz. Per eundem gurgitem ascendendo versus partem orientalem pervenisset ad

mapu pripadajú do úvahy dva z vodných tokov, ktoré pramena v tejto oblasti pod vrchom. Jeden, ktorý tečie povyše Rómskej osady a vyviera pod vrchom Kotová (439 m) a ďalší Brestovský potok, ktorý vyviera pod vrchom Úboč (448m). Tento údaj o opise hraníc majetku *Dlhé Pole* však nasvedčuje, že ak ho Peter oddelil od ostatného majetku, mal zrejme zámer. Ak by podľa darovacej listiny z roku 1317 mali patriť majetky k hradu Jasenov až po riečku Oľšavu, potom je vysoko pravdepodobné, že šľachtici zo Zbudze vymenili s Petrom, synom Petra zvaného Petene, túto časť majetku *Dlhé Pole*.

Pri výmene majetkov je dôležité porovnanie hodnoty oboch. Podľa údajov z portálneho súpisu z roku 1398 bolo v Zbudzi 29 usadlostí.⁶⁶ V dedine sa zaiste nachádzal drevený kostol a pri rieke Laborec bol mlyn.⁶⁷ Keďže v roku 1317 bol Mikuláš zo Zbudze zabitý vo svojom dome, určite tam bola šľachtická usadlosť.

Majetok **Zbudza** 28 usadlostí pre rok 1301 – 1314

28 usadlostí /1 usadlosť po ¼ hrivne ročne/ = 7	hodnota majetku	70 hrivien
V intraviláne 28 sesí	28 jutár	28 hrivien
V extraviláne 280 jutár pôdy	1 poplužia 130 jutár	8 ✘
lúky	28 jutár	7 ✘
šľachtická usadlosť		3 ✘
mlyn		15 ✘
kostol zrejme drevený		2 ✘
ostatná pôda, lesy, pasienky	2 poplužia 50 jutár	7 ✘
4 poplužia 86 jutár = 686 jutár /576 ha/		70 ✘

Nakoľko, v tom čase sa používala ťažšia budínska hrivna a rovnala sa 640 denárom a dva denáre sa rovnali jednému z čias Belu IV.,⁶⁸ tak cena 1 jutra bola 32 denárov, takže sa jednalo o výnosný majetok.

Pri porovnaní s majetkom *Dlhé Pole* treba brať do úvahy, že sa nám z tej doby nezachovalo svedectvo o počte usadlostí. Počet usadlostí možno iba nepriamo predpokladať.

Keďže pri výmene sa sledovala hodnota majetku, hodnota majetku *Dlhé Pole* bola 70 hrivien. Preto, aby sa výška príjmu dosiahla 7 hrivien, muselo sa tu nachádzať 14 usadlostí. Sedliaci platili i za lesy, v ktorých sa každoročne vykrmili ošípané. Zvýšenie počtu usadlostí z 11 na 14, a to od roku 1268 do roku 1301 je vcelku reálne, lebo rozsah chotára by mal viac menej zohľadňovať túto dôležitú okolnosť. Ten vznikol práve vydelením z územia celého majetku *Dlhé Pole*.

caput eiusdem et abhinc ad eandem plagam ipsum montem ascendendo per berb eiusdem montis declinasset ad partem meridionalem et versus ipsam plagam in silvis densissimis colles et valles gironalendo pervenissent ad priorem locum ... – MNL DI 658.

⁶⁶ ENGEL, Pál. Ung megye településviszonyai és népessége a Zsigmon- korban. In *Századok*. roč. 119 (1985), č. 4, s. 975.

⁶⁷ ULIČNÝ, Ferdinand. *Dejiny osídlenia Uzskej župy*, s. 295.

⁶⁸ HÓMAN, Bálint. *Magyar pénztörténet 1000 – 1325*, s. 326.

Majetok *Dlbé Pole* 14 usadlostí pre rok 1301 – 1314

14 usadlostí /1 usadlost' po ½ hrivne ročne/ = 7	hodnota majetku	70 hrivien
V intraviláne 14 sesí	14 jutár	14 hrivien
V extraviláne 140 jutár pôdy	140 jutár	6 ✘
lúky	14 jutár	3 ½ ✘
lesy „silva maior“	70 jutár	35 ✘
kostol (drevený s cintorínom)		¾ ✘
lesy, pasienky	3 poplužia 50 jutár	10 ¼ ✘
4 poplužia 138 jutár = 738 jutár /619 ha/		70 ✘

Hodnota majetku *Dlbé Pole* by v čase výmeny zahrňovala v sebe 30 denárov za jutro. Podľa rozsahu územia by chotár majetku *Dlbé Pole* mal siahať po potok, ktorý vyviera pod Kotovou. Túto výmenu s Petrom, synom Petra zvaného Petene, mohli urobiť Ján, syn Petra a Ladislav zo Zbudze. Ak by sa výmena udiala po roku 1303, tak bol zákonne oprávnený aj Mikuláš, syn Ladislava zo Zbudze. Výmena majetku bola výhodnejšia pre Petra, nie pre šľachticov zo Zbudze. Ak berieme do úvahy úžitkovosti (*utilitates*), boli to porovnateľné majetky s ročným príjmom 7 hrivien v striebre. Ak porovnáme príslušenstvo (*pertinentiae*), tak majetok *Dlbé Pole* počítal s menším počtom usadlostí, nemal mlyn a zrejme sa i v kostole museli šľachtici deliť o patronátne právo. Rozsahovo však prevyšoval 50 jutrami rozsah majetku Zbudza. Prečo šľachtici urobili toto ekonomicky nevýhodné kambiúm i za cenu straty väčšej časti rodového majetku?⁶⁹ Dve veci vzbudzujú pozornosť – násilná smrť Mikuláša zo Zbudze a územný zisk šľachticov zo Zbudze – stratou 680 jutrového otcovského majetku zisk 15450 jutár nového majetku. Veľká časť majetku *Dlbé Pole* bola v roku 1375 ohodnotená na 370 hrivien v rozsahu 86 popluží.⁷⁰

Mikuláš, syn Ladislava, ktorý bol násilne zabitý, mal troch synov – Lukáša, Jakuba a Ladislava II. zvaného Lack.⁷¹ Lukáš, ktorý bol zrejme najstarší, sa narodil okolo roku 1297. Vystúpil na župnom zhromaždení v roku 1347 kvôli majetku *Dlbé Pole*. Mohol mať už okolo 50-ty.⁷² Peter mal dvoch synov. Starší bol Ján, ktorý sa narodil okolo roku 1278. Druhý sa volal Pavol. Ján mal dvoch synov – Andreja a Mikuláša II. Andrej sa mohol narodiť po roku 1296 a Mikuláš II. okolo roku 1300. Pavol mal synov Gála, Lukáša II., Demetera a Petra. Najstarší syn Gál sa mohol narodiť okolo roku 1299. Andrej bol kráľovský komorník a v januári 1364 predložil kráľovi Ľudovítovi jágerskou kapitulou prepísané privilégium z roku 1268, aby ho kráľ znovu dal prepísať a spečatiť novou pečaťou. Zároveň vystupoval v mene svojho brata Mikuláša II. a synov Paula, Gala, Lukáša II. Demetera a Petra. Po čase šľachtici naspäť získali rodový majetok a majetky *Dlbé Pole* patrili vetve Petra zo Zbudze, lebo potomkovia Ladislava sa nespomínajú.⁷³ Podľa tvrdenia Ján

⁶⁹ Vskutku sa jednalo o *Nížnú Zbudzu* a nie *Výšnú*, ktorú získali šľachtici zo Zbudze od šľachticov z Michaloviec. – NAGY, Gyula. *A nagymihályi és sztárai gróf Szstáray család oklevéltára*. I, č. 76, s. 147, 151; č. 102, 190.

⁷⁰ MNL DI 658.

⁷¹ MNL DI 2669; tiež MNL DF 269905.

⁷² MNL DI 658.

⁷³ MNL DI 658.

IV. Drugeta, pri obchôdzke hraníc majetkov *Dlbé Pole* v roku 1375, by tak spolu so svojimi služobníkmi ako i Gál so svojimi služobníkmi „...*ktorí bývajú v Dlbom Poli, užívajú pozemky kol dokola* ...“ v susedstve majetku *Dlbé Pole* na území, ktoré patrí do majetkov hradu Jasenov.⁷⁴ Počas obchôdzky však predložil metačnú listinu iba Gál zo Zbudze. Ján IV. Druget listinu Ladislava IV., v ktorej by boli vyznačené hranice, nepredložil.

Pri hraničných sporoch bol účastník, ktorý prekážal pri vytyčovaní hraníc, označený ako „zatiahnutý do sporu“, dnes by to bol obžalovaný. On mal najprv právo žiadať vyznačiť územie, na ktoré si právom nárokoval. Kráľov človek a človek hodnoverného miesta preto toto územie mali preskúmať, spraviť zoznam príslušenstva a vyjadriť v hrivnách jeho hodnotu. Ján IV. Drugeth vzniesol požiadavku na rozsah územia, na ktoré si nárokoval. Preto prítomní magister Bartolomej, notár krajinského súdu a Lukáš, jágerský kanonik, zaznamenali ako sporné majetky s ich príslušenstvom – päť dedín. Jednalo sa o Hrabovec, Radvaň, Malú Radvaň, Rokytov a Jabloň. Tiež boli súčasťou tohto majetku dva mlyny, drevená cerkev, orná pôda, lúky a lesy. Podľa ich odhadu celé sporné územie o rozlohe 86 popluží (10836 ha) malo hodnotu 370 hrivien striebra.

Majetok *Dlbé Pole* – sporné územie 1375 – na ktoré vzťahoval nárok Druget.

Ročný príjem z majetku	37	hrivien
47 usadlostí /1 usadlosť po ½ hrivne ročne/ =	23 ½	hrivien
10 usadlostí – <i>desertae</i> /1 usadlosť ¼ ročne/ =	2 ½	✗
mlyn <i>subtus</i>	1 ½	✗
mlyn <i>desuper</i>	½	✗
mlyn <i>desertum</i>	¾	✗
les – <i>permissoria silva</i>	3	✗
?	5 ¼	✗ 370 hrivien

v intraviláne 47 sesí	47 jutár	47 hrivien
10 sesí – <i>desertae</i>	10 jutár	5 ✗
v extraviláne 480 jutár pôdy	3 poplužia 30 jutár	12 ✗
lúky	57 jutár	14 ¼ ✗
deviatok		5 ¾ ✗
mlyn <i>subtus</i>		10 ✗
mlyn <i>desuper</i>		5 ✗
mlyn <i>desertum</i>		3 ✗
lesy „ <i>silva maior</i> “	2 poplužia 70 jutár	142 ¼ ✗
kostol (drevený s cintorínom)		2 ✗
les <i>permissoria</i>	3 poplužia	30 ✗
lesy, pasienky	14 popluží 105 jutár	42 ½ ✗
	ží 19 jutár = 3619 jutár /3040 ha	370 ✗

⁷⁴ MNL DI 658.

Podľa nárokov Jána IV. Drugeta stál tento majetok 40 denárov za každé kráľovské jutro. Táto cena sa však nevzťahuje na 86 popluží ale iba na 24. Keby chcel Ján Druget vzťahovať výslednú sumu na 86 popluží, cena jutra by bola okolo 11 denárov. Od zavedenia deviatku kráľom Ľudovítom Veľkým v roku 1351 určite vzrástla cena jutra na viac ako 9 či 12 denárov. Otázne je tiež, odkiaľ by mali plynúť príjmy vo výške $5 \frac{1}{4}$ hrivny, aby bol celkový čistý príjem 37 hrivien?

Žalobca mal v metačnom spore na príkaz sudcu prisahať, že mu územie, na ktoré vzťahuje nárok, skutočne patrí. Podľa zvykového práva mal však doviest' na miesto prisahy toľko šľachticov ako svedkov, koľko považoval hodnotu svojho majetku. Gál zo Zbudze priviedol v dvoch termínoch 247 svedkov. Podľa urbára by v dedinách Brestov a Belá bolo podľa rozlohy pôdy okolo 50 usadlostí.

Majetok **Dlbé Pole** – sporné územie 1375 – dve dediny Brestov a Bela, ktoré si prisvojoval Gál zo Zbudze.

Ročný príjem z majetku		24 $\frac{3}{4}$	hrivien
47 usadlostí /1 usadlost' po $\frac{1}{2}$ hrivne ročne/ =		23 $\frac{1}{2}$	hrivien
3 usadlosti – <i>desertae</i> / $\frac{1}{4}$ hrivny ročne/ =		$\frac{3}{4}$	✗
Mlyn <i>desuper</i>		$\frac{1}{2}$	✗ 247 hrivien
<hr/>			
v intraviláne 47 sesí	47 jutár		47 hrivien
	3 sesie – <i>desertae</i>	3 jutrá	1 $\frac{1}{2}$ ✗
v extraviláne 470 jutár pôdy	3 poplužie	20 jutár	11 ✗
	lúky	50 jutár	12 $\frac{1}{2}$ ✗
deviatok			11 $\frac{3}{4}$ ✗
mlyn <i>desuper</i>			5 ✗
lesy „silva maior“	2 poplužia	52	125 ✗
lesy, pasienky	11 popluží		33 $\frac{1}{4}$ ✗
<hr/>			
17 popluží 32 jutár = 2585 jutár /2171 ha/		247	✗

Hodnota majetku udaná Galom predstavuje každé kráľovské jutro v hodnote 38 denárov. Celé územie oboch dedín však predstavuje 17 popluží. Dôležitým bude aj prepočet hodnoty majetkov *Dlbé Pole*. Tým, že sa šľachtici zo Zbudze usídlili v *Dlbom Poli*, jestvovala tam šľachtická kúria.

Majetok **Dlbé Pole** 14 usadlostí pre rok 1375 – majetok Gala a šľachticov zo Zbudze

14 usadlostí /1 usadlost' po $\frac{1}{2}$ hrivne ročne/ =		7	70 hrivien
<hr/>			
v intraviláne 14 sesí	14 jutár		14 hrivien

V extraviláne 140 jutár pôdy	140 jutár	6 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$
lúky	14 jutár	3 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$
deviatok		3 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$
šľachtická kúria		3 $\frac{1}{4}$
lesy „silva maior“	105 jutár	35 $\frac{1}{4}$
kostol (drevený s cintorínom)		$\frac{3}{4}$ $\frac{1}{4}$
lesy, pasienky	1 poplužie 50 jutár	4 $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{4}$
poplužia 23 jutár = 473 jutár /397 ha/		70 $\frac{1}{4}$

Ako vidno, z prepočtu nesedí ani rozloha a hodnota jutra 59 denárov svedčí o výnosnosti majetku, ale nezdá sa byť reálna. Podľa Tripartita zvyčajná cena jutra bola 40 denárov. Nakoľko sa Gál zo Zbudze preukázal listinou z roku 1268, podľa ktorej boli presne dokázateľné hranice, tak celkový prepočet hodnoty majetku by sa mal blížiť tak v rozsahu ako aj v príjmoch reálnej výmere a priemernej ceny jutra. Preto je potrebné zrátať všetky príjmy (*utilitates*) a príslušenstvo (*pertinentiae*), ktoré možno zahrnúť do územia v hraniciach podľa privilégia z roku 1268.

Majetok ***Dlhé Pole*** – z roku 1375 – dediny *Dlhé Pole*, Radvaň, Bela, Brestov, Malá Bela, Jabloň a Rokytov.

Ročný príjem z majetku <i>Dlhé Pole</i>		60 hrivien
47+47+14/ 108 usadlostí /1 usadlost' po $\frac{1}{2}$ hrivne ročne/		= 54 hrivien
10 + 3/ 13 usadlostí – <i>desertae</i> / $\frac{1}{4}$ hrivny ročne/		= 3 $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{4}$
mlyn <i>subtus</i>		1 $\frac{1}{4}$
mlyn <i>desuper</i> 2		1 $\frac{1}{4}$
mlyn <i>desertum</i>		$\frac{3}{4}$ $\frac{1}{4}$ 600 hrivien
v intraviláne 108 sesí 108 jutár		108 hrivien
13 sesí	13 jutár	6 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{4}$
v extraviláne 1080 jutár 7 popluží 30 jutár		24 $\frac{1}{4}$
lúky	121 jutár	30 $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{4}$
deviatok		27 $\frac{1}{4}$
drevený kostol <i>Dlhé Pole</i> s cintorínom		6 $\frac{1}{4}$
drevená cerkev		2 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{4}$
mlyn <i>subtus</i>		10 $\frac{1}{4}$
mlyn <i>desuper</i> 2		10 $\frac{1}{4}$
mlyn <i>desertum</i>		1 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{4}$
les <i>silva maior</i>	3 poplužia	150 $\frac{1}{4}$
les <i>permissoria</i>	3 poplužia	30 $\frac{1}{4}$
lesy, pasienky ostatná pôda	64 popluží 100 jutár	194 $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{4}$

80 popluží 72 jutár = 12072 jutár /10140 ha/ 600 $\frac{1}{2}$

Už samotný prepočet celkového majetku Gála zo Zbudze ukazuje, že to bol jeho majetok. Uvedené príslušenstvo siedmich dedín prezrádza cenu jutra v rozsahu 80 popluží. Podľa tohto prepočtu na jedno jutro pripadá 19 denárov. Kým z údajov Jána IV. Drugeta rozsah majetku zodpovedá asi $\frac{1}{4}$ z udávaného rozsahu územia hoci pri hodnote 40 denárov za jutro. Zároveň je otázka, z čoho mal plynúť čistý ročný príjem vo výške $5\frac{1}{4}$ hrivny, aby udaná cena 370 hrivien sa mohla určiť ako desaťnásobok z 37 hrivien. Tak cena, ako i rozsah majetku, boli dôležité. Aj preto boli dôležité hranice majetku. V siedmich dedinách jestvujúcich 121 usadlostí, mlyny, kostoly, polia, lúky, pastviny a lesy, tvorili príjem pre šľachticov zo Zbudze. V prípade, žeby sedliaci všetkých 121 usadlostí mali prenajatú pôdu, na majetku pri rozlohe 88 popluží, by pri hodnote 632 hrivien by stálo jutro 19 denárov. I rozsahom majetku i cenou za jutro sa približujú hodnoty skutočnému rozsahu i priemernej hodnote pôdy.

Pri hodnote majetku *Dlhé Pole* zohrával dôležitú úlohu les, tzv. *silva permissoria*, ktorý slúžil na zakladanie nových usadlostí. Zrejme sa v tom čase zakladali dediny Volica, Harb a Vyšný Harb. Na tri poplužia by to znamenalo 30 nových usadlostí. Teoreticky by sa pri 150 usadlostiach celková rozloha 103 popluží rovnala hodnote 750 hrivien, a teda 19 denárov za jutro. Z týchto čísel jednoznačne vyplýva, že rozsah majetku v hraniciach privilégiá z roku 1268 a cena každého jutra tohto majetku bola by krytá desaťnásobkom čistého ročného výnosu majetku, ako to bolo v stredoveku v Uhorsku zvykom. Zrejme vlastnili šľachtici zo Zbudze z oboch vetiev majetky Zbudza a *Dlhé Pole* spoločne. Až po roku 1380 si podelili majetky. Pri predpoklade, že v tom čase žili 9 členovia rodu, 6 z vetvy Petra a 3 z vetvy Ladislava, tak pri asi 158 usadlostiach – Zbudza 29 a *Dlhé Pole* 130 – by každý z nich mal po 17 usadlostí. Radvaň nad Laborcom totiž odstúpili šľachtici zo Zbudze Drugetovcom. Každý šľachtic bol povinný sa starať o majetok, lebo to bol majetok koruny a on ho mal vo vlastníctve, ale iba on a jeho synovia, ak boli verní služobníci.

Záver

Ekonomicko – právna analýza majetkov *Dlhé Pole*, ktorá je cieľom tohto príspevku, naznačuje jeho založenie po roku 1204. Prítomnosť hradiska však prezrádza osídlenie pred týmto rokom. Pokiaľ siaha obdobie založenia hradiska by prezradil archeologický prieskum. Vlastníkmi majetku boli Radoslav, syn Valena, Peter, syn Petra, zvaný Petene a šľachtici zo Zbudze. Najstarším majetkom bolo *Dlhé Pole*, ktoré spočiatku tvoril pás usadlostí v údolí rieky Laborec od prítoku Výravu.

Podľa všetkého možno predpokladať vznik nových dedín oddelením od hlavného majetku po roku 1300. Jednalo sa o majetky Hrabovca nad Laborcom, Brestova nad Laborcom a Radvane nad Laborcom. Vtedy samotný majetok *Dlhé Pole* zmenil majiteľa. Do roku 1355 jestvovali samostatne uvedené majetky, ako aj Zbudská Belá založená po roku 1300. Nakoľko v roku 1355 chceli šľachtici zo Zbudze vytýčiť hranice a urobiť obchôdzku hraníc, bolo potrebné rozlíšiť Jabloň a Zbudský Rokytov od rovnomenných dedín za riekou Výravou. Tie patrili hradu Jasenov. Možno predpokladať, že po roku 1317 boli založené dediny Jabloň a Humenský Rokytov, preto vznikol spor medzi šľachticmi zo Zbudze a Drugetovcami.

Územie za zásekmi bolo stále osídlené Slovienmi a zrejme príchodom uhorskej moci sa miesta hradísk stávali v dolinách riek prvými dedinami. Maďari podľa Petrovského-Šichmana nechali začas starší stav, potom začali stavať na mieste drevených veží kamenné a hrady.⁷⁵

BIBLIOGRAFIA

Archívne pramene

Magyarország levéltár diplomatikai levéltár.
Štátny archív Prešov.

Edícia prameňov

- NAGY, Gyula. *A nagymihályi és sztárai gróf Sztáray család oklevéltára. I.* Budapest: grof Sztáray Antal kiadja 1887.
- NAGY, Imre. *Anjoukori okmánytár. Codex diplomaticus Hungaricus Andegavensis. IV. (1340 – 1346)*, Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia 1884.
- SEDLÁK, Vincent. *Regesta diplomatica necnon epistolaria Slovaciae. Tom. II.*, Bratislava: SAV 1987.
- SZENTPÉTERY, Imre. *Az Árpád-házi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke. Regesta regum stirpis Arpadianae critico diplomatica. II. kötet 2 – 3 füzet.* Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia, 1961.
- WENZEL, Gusztáv. *Árpádkori új okmánytár. Codex diplomaticus Arpadianus continuatus. I. 1001 – 1235.* Pest: Eggenberger Ferd etc. 1860.
- WENZEL, Gusztáv. *Árpádkori új okmánytár. Codex diplomaticus Arpadianus continuatus. IX. 1272 – 1290.* Pest: Eggenberger Ferd etc. 1871.
- WERBÓCZI, Stephanus. *Opus tripartitum, Pars. I, titulus 13. In Corpus iuris Hungarici seu decretum generale inchoiti regni Hungariae partiumque eidem adnexarum. Tom. I.*, Tyrnaviae: Typis Academicis per Io. Horman 1696.

Literatúra

- BEŇKO, Ján. *Osídlenia severného Slovenska.* Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1985.
- BUDINSKÝ- KRIČKA, Vojtech. *Slovanské osídlenie na východnom Slovensku.* In *Študijné zvesti AÚSAV*, č. 6, Nitra: AÚSAV a Slov. arch. spol. SAV 1961.
- ENGEL, Pál. *Ung megye településviszonyai és népessége a Zsigmon-korbani.* In *Századok*, roč. 119 (1985), č. 4.
- HÓMAN, Bálint. *Magyar pénztörténet 1000 – 1325.* Budapest: A Magyar Tudományos Akadémia. 1916.
- KÁDÁR, Tamás *Egy megkésett tartományuraság -építési kísérlet a XIV: század eleji Magyarországon Petenye fia Péter pályája.* In *A Herman Ottó Múzeum évkönyve.* (ed. Szolyák Péter Csengeri Piroska), Miskolcz: a miskolczi Herman Ottó Múzeum 2017.

⁷⁵ PETROVSKÝ – ŠICHMAN, Anton. *Slovanské osídlenie severného Slovenska.* In *Vlastivedný sborník Považia VI.*, Banská Bystrica: Stredoslovenské vydavateľstvo 1964, s. 103.

- LENČIŠ, Štefan. *Šľachtický rod Drugetovcov z Humenného*. Humenné: MO MS a VOS, 2003.
- MIŠTÍKOVÁ, Alena. Zbudza od prvej písomnej zmienky do roku 1774. In *Zbudza monografie obce*. (ed. Martin Molnár), Zbudza: Obec Zbudza 2022.
- PETROVSKÝ – ŠICHMAN, Anton. Slované osídlenie severného Slovenska. In *Vlastivedný sborník*. PovažiaVI., Banská Bystrica: Stredoslovenské vydavateľstvo 1964.
- STEINHÜBEL, Ján. *Nitrianské kniežatstvo – počiatky stredovekého Slovenska*. Bratislava: Vyd. Veda SAV a vyd. Rak 2004.
- ULIČNÝ, Ferdinand. *Dejiny osídlenia Užskej župy*. Prešov: FF UPJŠ 1995.
- ULIČNÝ, Ferdinand. *Dejiny osídlenia Zemplínskej župy*. Michalovce: Zemplínska spoločnosť 2001.
- ULIČNÝ, Ferdinand. Vývin feudálnych panstiev Sztárayovcov na východnom Slovensku od 13. do 15. storočia. In *Historica – zborník FF UK*, roč. 15, 1964, Bratislava: Slov. Ped. Naklad. 1964.

Adresa autora:

ThDr. Daniel Boleš, PhD.

Katolícka univerzita v Ružomberku, Teologická fakulta v Košiciach

Inštitút cirkevných dejín, Hlavná 89, 041 21 Košice

e-mail: danielb.posta@gmail.com